Finnish Pilots' Association

SELVITYS

25.2.2020

Suomen Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta
00102 Eduskunta

Turvallisuusselvityksiä koskevan lain muutosesitys

Pyynnöstä selvitämme kantaamme turvallisuusselvityksiä koskevan lain muutosesitykseen.

Suomen Lentäjäliitto ry (FPA) ei vastusta ilmailualan turvallisuusselvitysten tiukentumisia. Tiedostamme ilmailuun kohdistuvan sisäpiiriuhan vakavuuden, ja kannatamme toimia uhan torjumiseksi. Turvallisuusselvitykset ovat merkittävä osa tätä torjuntaa. Lakiesitys sisältää kuitenkin epävarmuutta koskien **ulkomailla työskennelleitä Suomeen palaavia lentäjiä.**

Liikennelentäjän työ on luonteeltaan kansainvälistä, ja sen ominaispiirre on, että se sisältää usein työsuhteita myös ulkomailla. Merkittävimmät työllistymismahdollisuudet liikennelentäjille sijaitsevat tällä hetkellä Kiinassa sekä Persianlahden valtioissa, joiden lentoyhtiöihin Suomesta lähteneet liikennelentäjät ovatkin pääasiassa työllistyneet. Muutos tulee koskemaan ulkomailla asuvia ja työskenteleviä suomalaisia liikennelentäjiä. Moni heistä saattaa hakea tulevaisuudessa työpaikkaa kotimaastaan.

Liikennelentäjät ovat tähänastisen uransa aikana olleet ainoastaan suppean turvallisuusselvityksen kohteena, eikä heillä lähtiessään Suomesta ole ollut mahdollisuutta ennakoida uutta tilannetta. Ilman kulkulupaa lentoaseman turvavalvotulle alueelle liikennelentäjän ammatin harjoittaminen yksiselitteisesti estyy. Jos syynä on tietojen saannin vaikeus, mihin hän ei pysty itse vaikuttamaan, johtaa tämä mielestämme kohtuuttomaan tilanteeseen.

- Koemme siksi erittäin tarpeelliseksi, että tulkintatilanteen mahdollisuuteen kiinnitetään huomiota nyt etukäteen luomalla selkeä toimintapa, jolla varmistetaan yksilöiden oikeusturva ja yhtäläinen kohtelu sekä estetään aiheeton, yksilöstä riippumaton turvallisuusselvityksen hylkääminen.

Turvallisuusselvityksen tiukentuminen ei saisi aiheettomasti vaarantaa kenenkään ammattia. Näin voi näkemyksemme mukaan käydä, jos perusmuotoisen turvallisuusselvityksen edellyttämää tiedustelutietoa ei saada hankittua henkilön oleskeltua pidempiä jaksoja ulkomailla. Huolenamme on faktisesti nuhteettoman hakijan turvallisuusselvityksen mahdollinen hylkääminen em. tilanteessa.

Finnish Pilots' Association –
Safety and Security Committee
Äyritie 12 C, 01510 Vantaa
Tel. +358-9-753 7220,
Fax +358-9-753 7177

Voimassa olevan turvallisuusselvityslain esitöissä vuodelta 2013 (HE 57/2013) on tiedostettu, että tarvittavia perusmuotoisen turvallisuusselvityksen tiedustelutietoja ulkomailta ei välttämättä aina kyetä hankkimaan:

"On selvää, että ehdotetuista säännöksistä huolimatta voi syntyä tilanteita, joissa esimerkiksi ulkomaalaisesta työnhakijasta ei ole saatavissa turvallisuusselvityksen laatimisen kannalta riittäväksi katsottuja tietoja. Turvallisuusselvityksen laativa viranomainen ilmoittaa tällaisessa tilanteessa asiasta turvallisuusselvityksen hakijalle."

- Laki ei kerro, mitä tämän jälkeen tapahtuu. Huolemme ja kysymyksemme kohdistuukin lain tulkintaan ja täytäntöönpanomenettelyihin kuvatussa tilanteessa.

Perusmuotoista turvallisuusselvitystä on aiemmin edellytetty huomattavasti pienemmältä työnhakijaryhmältä. Näihin ovat kuuluneet lähinnä yhteiskunnan ja valtionhallinnon turvaamiseen liittyvät luottamuksellisuutta sisältävät tehtävät. 31.12.2020 alkaen perusmuotoisen turvallisuusselvityksen ja tiedustelutiedon sisällyttämisvaateen piiriin on näiden tehtävien lisäksi tulossa Liikenne- ja Viestintäviraston arvion mukaan n. 15 000 – 20 000 ilmailualan työpaikkaa.

Valtioneuvoston esityksessä HE 1/2020 vp kohdassa 6 "Lausuntopalaute" Suomen Lentäjäliiton lausuntoon vastattiin:

"Jäsenvaltio ei voi säätää täytäntöönpanoasetuksessa asettua velvoitetta koskevista poikkeuksista eikä myöskään antaa velvoitteen tulkintaa koskevaa sääntelyä. Jos rikosrekisteritiedot puuttuvat taustan tarkistusta toteutettaessa joltain osin, tulee asiaa koskeva ratkaisu tehdä konkreettisessa tilanteessa täytäntöönpanoasetusta tulkitsemalla."

Korostamme tiedossamme olevan EU:n jäsenvaltioissa luotuja menettelyjä, joilla on mahdollistettu puuttuvien rekisteritietojen korvaaminen ja viranomaisen tapauskohtainen harkinta nojautuen muihin tietolähteisiin. Esimerkiksi Iso-Britanniassa puuttuvia tietoja voidaan korvata tapauskohtaisesti mm. vertaamalla lentäjän lentopäiväkirjan tietoja työnantajan sekä lennonjohdon rekistereihin, sekä muutamin muin keinoin.

Mikäli toimintatapa tiedustelutietojen katvetilanteen ratkaisemiseksi olisi Suomessakin jo valmiiksi normitettu Iso-Britannian tavoin, esimerkiksi alemman asteisella säädöksellä tai viranomaisen sisäisellä ohjeistuksella, ei toimintatapa luonnollisestikaan pelkästään täytäntöönpanoasetuksen johdosta muuttuisi laittomaksi. Nyt tiedossamme ei ole tällaisia askelmerkkejä. Nähtävästi po. tilanteita ei ole Suomessa vielä ollut.

Kolmansista maista palaavaa liikennelentäjää koskevia ongelmatilanteita on kuitenkin jo ilmennyt muissa EU:n jäsenvaltioissa. Euroopan Lentäjäyhdistyksen (European Cockpit Association) kautta saadun tiedon mukaan Hollanti oli jo 2018 alkanut sisällyttää tiedustelutietoa (ilmailun) turvallisuusselvityksiin. Siellä oli kohdattu tilanteita, missä yksilöä koskevia tietoja ei ulkomailta saatu riittävästi. Näissä tapauksissa Hollanti oli päätynyt hylkäämään turvallisuusselvityksiä.

Finnish Pilots' Association –
Safety and Security Committee
Äyritie 12 C, 01510 Vantaa
Tel. +358-9-753 7220,
Fax +358-9-753 7177

FPA ei tiedä varmuudella, kuinka ongelmatonta ja sujuvaa omien rikosrekisteritietojen pyytäminen tulisi lopulta olemaan sellaisista kolmansista valtioista, joista viranomainen ei omien yhteyksiensä kautta voi näitä tietoja saada. Turvallisuusselvitystä hakeneille liikennelentäjille muualla ilmenneet ongelmat ennakoivat kuitenkin haastavia tilanteita myös meillä.

Yksilön oikeus työntekoon ja harjoittaa valitsemaansa ammattia on suojattu EU:n Perusoikeuskirjan 15. artiklassa. Mielestämme tietojen vajavaisuus tai puutteellisuus ei voi olla peruste hylätä yksilöltä turvallisuusselvitystä, ja täten rikkoa hänen 15. artiklan mukaista perusoikeuttaan.

Lisätietoja:

FPA:n puheenjohtaja Akseli Meskanen, 040-743 0802

FPA:n turvatoimikunnan puheenjohtaja Lauri Soini 040-575 8322

FPA:n turvatoimikunnan jäsen Tomi Tervo 045-678 1848

Suomen Lentäjäliitto - Finnish Pilots' Association ry (FPA) on kaikki suomalaiset liikennelentäjäyhdistykset kokoava kattojärjestö, jonka piiriin kuuluu yli 1 450 liikenne- ja helikopterilentäjää seitsemästä eri yhdistyksestä. FPA:n tärkeimpänä tehtävänä on edustaa ammattilentäjiä ammatillisissa ja lentoturvallisuuskysymyksissä niin kotimaisilla kuin kansainvälisilläkin foorumeilla.

Finnish Pilots' Association –
Safety and Security Committee
Äyritie 12 C, 01510 Vantaa
Tel. +358-9-753 7220,
Fax +358-9-753 7177